

Bekjempelse av russesvalerot

Av Kristina Bjureke

Russesvalerot *Vincetoxicum rossicum* er i spredning på øyene og i kystsonen i Indre Oslofjord. Arten er i Norge observert kun på kalkrik grunn rundt Indre Oslofjord og i Drammen. Voksesteder er i hovedsak lysåpne plasser, ustabile skråninger, kantkratt og steinete områder. De siste ti årene er det registrert at arten kan etablere seg i tett løvskog og på fukteng.

Planten er flerårig. Den blir oftest 70-100 cm høy på tørre vokseplasser, mens den i mer fuktig og skyggefulle miljøer kan utvikle seg til en 2-3 meter høy slyngplante. Det engelske navnet *dog-strangling vine* viser at den kan kvele annen vegetasjon. Blomsten er brun, flat og regelmessig 5-delt. Frukten er en belgekapsel, der frøene utvikler frøull. Det kan være 5-40 belgekapsler på en stilk. Russesvalerot sprer seg med frø og knopper øverst i rota. Frøene spres ett og ett, og blir derved ikke bare spredt romlig, men også over tid. Planten kan pollinere seg selv, en fordel ved invasiv spredning. Russesvalerot er svært konkurransesterk og kan danne tette bestander der det ikke er plass og lys for andre planter. På noen plasser danner den monokulturer.

Russesvalerot tilhører svalerotfamilien Asclepiadaceae, en overveiende subtropisk og tropisk familie. Det opprinnelige utbredelsesområdet er Ukraina og europeisk Russland.

Det er uvisst når og hvordan russesvalerot kom til området Indre Oslofjord. Det aller første daterte herbariebelegget er fra Ekebergskråningen i 1865. Det var mange hager på Ekeberg på 1800-tallet og skråningen huser ennå i dag forekomster av russesvalerot som kan ha vokst i hagene for 150 år siden, samt en rekke andre arter som antagelig er hagerømlinger. Kort tid etter det første funnet

ble den samlet inn på Bygdøy. Spredningen ut på øyene i Oslofjorden begynte først på midten av 1900-tallet, men arten var på 1980-tallet fremdeles et uvanlig syn. Etter denne over hundre år lange etableringsfasen har planten nå spredt seg kraftig og danner tette bestand på omtrent ti øyer og er i tillegg observert på flere kystlokaliteter. Arten har stort potensial for å etablere seg på flere strandnære områder i Oslofjorden og spre seg utover store deler av Oslofjorden.

Blomsten er brun og 5-delt.,
Foto: Kristina Bjureke.

Spredning

Frø fra russesvalerot har god spiredyktighet og kan bevare spireevnen lenge. Bekjempelse må alltid utføres før frøsetting for å unngå at nye frøplanter etablerer seg og for å hindre spredning til nye voksesteder. Tette bestand med russesvalerot kan produsere 30.000 frø / m². Rotsystemet er dypt og vidt. Planten skyter nye skudd etter lusing eller slått. Effektivt rotsystem og lang spireevne medfører at tiltak mot russesvalerot på en lokalitet må følges opp over flere år.

*Rotsystemet er dypt og vidt.
Foto: Kristina Bjureke.*

Målsetting

Når bekjempelse settes inn mot russesvalerot må målsettingen være å gjennomføre tiltakene slik at videre spredning hindres og at forekomsten blir sterkt begrenset eller på sikt varig fjernet fra lokaliteten. Det må også være en

målsetting at arten ikke skal spre seg til andre deler av landet.

Russesvalerot er oppført på Norsk svarteliste 2007 og er vurdert til å utgjøre høy risiko mot stedegent biologisk mangfold. Den vokser i hovedsak på grunnlendt mark på kalkrik grunn, en spesielt verdifull naturtype som er sjelden i vårt land og som huser mange truede arter.

Kartlegging av den totale utbredelsen, målretta tiltak, god veiledning av de som skal utføre bekjempelsen, oppfølging av bekjempelsestiltakene flere ganger gjennom vekstsesongen og rapportering vil være den beste måten å få kontroll med russesvalerot.

Ved oppdagelse av nye bestand med russesvalerot må det settes inn effektiv bekjempelse straks for å forhindre at disse individene utvikler modent frø og danner en frøbank i jorden. Grundig bekjempelse av hvert nytt individ kan medføre at slike populasjoner utrykkes helt.

Bekjempelsesmetoder

Bekjempelsestiltakene skal utføres minst så godt at ingen planter rekker å utvikle spiredyktige frø. Russesvalerot bør bekjempes før blomstring. Det mest effektive er om planten i sin helhet, med rotsystem, fjernes. Tiltakene for bekjempelse skal være de samme for nyoppdagete, gjenoppdagete og allerede kjente forekomster. Aktuelle tiltak er i første rekke lusing og slått. Bruk av plantevernmidler er ofte uønsket på de lokalitetene der russesvalerot forekommer, fordi sprøyting kan skade annen verdifull flora.

Stengler med knopper, blomster og frukter må ikke legges på kompost, da risikoen for videre spredning av frø er stor. Oppgravde rotbiter må også håndteres på forsvarlig måte. Alt plantemateriale må legges i plastsekker som lukkes ordentlig. Sekkene med russesvalerot skal leveres til forbrenningsanlegg.

Husdyr beiter ikke russesvalerot, så beite er ikke en egnet metode for bekjempelse. Amerikanske studier av brenning som bekjempelsesmetode viste at det heller ikke er en effektiv metode.

Luking

Manuell bekjempelse med luking er den mest effektive metoden for å fjerne russesvalerot. Det er samtidig en tidkrevende metode. Lukingen skjer ved at plantene trekkes opp med så mye av rotmassen som mulig. Om man rykker opp plantene etter regnvær kan hele rotsystemet følge med. I perioder med tørt vær er det mer vanlig at stilken brekker av ved jordoverflaten. Det er en fordel om man lykkes

Luking av hele planter med rotsystemet er det beste.
Foto: Kristina Bjureke.

med å luke hele planter med intakte rotsystem tidlig i vekstsesongen mens marken fortsatt er noe fuktig før sommertørken setter inn. Dette medfører mindre biomasse i sekker som skal destrueres og

på sikt færre timer med manuell bekjempelse.

Slått

Slått fjerner ikke planten, men forsinket eller utelukker muligheten for blomstring og frøsetting i løpet av sesongen. Det robuste rotsystemet gjør at arten er vanskelig å utrydde kun ved bruk av slått. Mekanisk nedskjæring med grastrimmer eller ljà kan brukes på flate felt med tette bestander for å unngå frøsetting. Plantene slås så langt ned mot bakken som mulig, slik at man får med unge individer og begrenser gjenveksten.

Maskinell slått av russesvalerot på Gressholmen.
Foto: Kristina Bjureke.

For å unngå ny blomstring og påfølgende utvikling av frukter og frø er det viktig at slått gjennomføres tre ganger per sesong, med 3-4 ukers mellomrom. Første slått bør gjennomføres i midten eller slutten av juni. Det er viktig å følge opp arealer som er slått over flere år for gradvis å kunne utarme plantene. Utstyr og redskaper må rengjøres før de brukes på andre områder for å forhindre spredning av frukter og frø.

Sprøyting:

Sprøyting bør brukes i minst mulig utstrekning av hensyn til miljøet, særlig der planten vokser i artsrike miljøer med andre sjeldne og truede arter. Tiltakshaver bestemmer om det ønskes brukt plantevernmidler. Alternativ til bladsprøyting kan være påføring direkte på enkeltplanter med svamp. Dette vil være tidkrevende, men kan være effektivt ved små forekomster der det er viktig å skåne annen verdifull vegetasjon.

- Plantene bør behandles tidlig i sesongen, helst før blomstring i mai-juni. Aktuelt plantevernmiddel er et preparat med glyfosat som virksomt stoff. Det bør brukes høyeste tillatte dose, se etiketten for det valgte preparatet.
- Plantevernmiddelet skal påføres plantenes blader mest mulig direkte slik at spredningen i naturen begrenses.
- Forekomstene må oppsøkes igjen 10 til 14 dager etter sprøyting for å sjekke utviklingen på sprøytingen, og gjenta tiltaket om nødvendig.
- Tiltakene skal skje i henhold til forskrift om plantevernmidler § 17-22.
- Alle som bruker plantevernmidler skal ha sprøytesertifikat.
- Arealet som skal behandles, skal merkes med plakater som er godkjent av Mattilsynet når området er åpent for allmenn ferdsel
http://www.mattilsynet.no/mattilsynet/multimedia/archive/00039/Advarseliskilt_for_om_39690a.pdf

Bekjempelse i praksis

Tiltakene gjennomføres på de samme lokalitetene 2-3 ganger i løpet av vekstsesongen fra begynnelsen av juni (lusing) og frem til september. Nye skudd kommer

forholdsvis raskt opp fra individer som har blitt kuttet tidlig i sesongen. Siden det lett å overse planter under arbeidet, og fordi planter ofte kommer opp på ny, er gjentatte besøk på steder med russesvalerot nødvendig for at forekomstene skal bli effektivt bekjempet. Spredning av frø til nye steder må forhindres.

- Alle lokaliteter skal oppsøkes og bekjempes i henhold til ovennevnte kvalitetskrav.
- Dersom noen enkeltplanter er i ferd med å utvikle frø, puttes disse i en tett sekk på stedet for senere å bli fraktet til forbrenning. Avblomstrete blomsterstander behandles som frø.

Småplantene er lette å luke når det er fukt i bakken.

Foto: Kristina Bjureke.

Forsiktighetsregler

Russesvalerot kan hos noen mennesker fremkalle allergiske reaksjoner i form av opphovning og utslett. Hansker må brukes for å unngå kontaktallergi og andre skader.

Russesvalerot vokser dels på lysåpne enger hvor den er lett å luke, dels langt inne i rose- og slåpetornkratt. For å unngå skader anbefales langermet skjorte/jakke og lange bukser.

Individer av russesvalerot kan vokse i meget bratte skråninger og på skiferrik løs grunn hvor det er lett å skli. Om bekjempelse skal utføres i slike områder må det av sikkerhetsmessige grunner være to personer til stede. Tau må brukes om arbeidet skal utføres i skråning hvor det er risiko for fall.

Ved slått med ryddesag og trimmer må påbudt sikkerhetsutstyr som hjelm med visir, vernesko og arbeidsbukser med knebeskyttelse benyttes.

Personlig utstyr og maskiner må være rene for frukter/frø og jord som kan inneholde frø eller rotbiter, etter behandling av den enkelte bestand. Dette er viktig for å hindre spredning av russesvalerot eller andre uønskede organismer til nye steder. Arbeidsredskap og fottøy må derfor rengjøres før de brukes på lokaliteter uten russesvalerot.

Massehåndtering og graving

Dersom det skal graves eller fjernes masser der det er russesvalerot, skal disse massene

- håndteres lokalt slik at planter ikke spres til nye steder. Det er ønskelig at massene legges i arealer som skal tilsås med gras som klippes regelmessig, helst ved nedgraving og evt. tett duk over, eller
- deponeres i varig deponi

Dersom massene skal kjøres bort for deponering er det viktig å

- dekke massene godt under transport
- fjerne jord fra bil og maskiner før de tas i bruk andre steder

- levere til godkjent varig deponi / mottak med egne rutiner for håndtering av denne typen spesialavfall

Massene skal under ingen omstendigheter benyttes i annen jordproduksjon eller der det skal plantes flerårige vekster.

Rapportering

Tiltakshaver bør kreve rapportering av gjennomførte tiltak og oppdagete nye forekomster. Ta stilling til hvor ofte logg skal leveres.

- Utarbeid oversikter over dato for tiltak, hvilke tiltak som har blitt gjennomført, mengde planter før tiltak og status etter tiltak. Logg føres fortløpende for hver forekomst for hver bekjempelsesrunde (se forslag til logg side 6).
- Dersom det oppdages nye forekomster eller utvidelser av eksisterende, bør disse tegnes inn på kart og beskrives (dato oppdaget, mengde, utviklingsstadium) og rapporteres til tiltakshaver. Nye forekomster av russesvalerot bør i tillegg rapporteres til Fylkesmannens miljøvernnavdeling, slik at de kan kontakte berørte kommuner for

*Russesvalerot, det har lyktes å få med røttene.
Foto: Kristina Bjureke.*

raske bekjempelsestiltak.

- Hvis det oppdages forekomster på andres forvaltningsområder som ikke er tilstrekkelig bekjempet, er det ønskelig at også disse rapporteres slik at de ikke bidrar til ytterligere spredning. Det er viktigst å rapportere i områder der det gjennomføres bekjempelsestiltak.
- Bygge- og gravearbeider på eller ved kjente forekomster av russekål bør rapporteres slik at tiltakshaver kan gjøre utbygger kjent med eventuell fare for spredning.

Registrering av forekomster av russesvalerot (eksempel)

Lokalitet	Dato for tiltak	Bekjempelsesmetode	Mengde før tiltak	Status etter tiltak	Merknad

Forklaring til kolonnene:

- Lokalitet: Beskrivelse av stedet.
- Mengde før tiltak: få, noen eller mange planter
- Status etter tiltak: Angi det umiddelbare resultat av tiltaket eller mengde planter som står igjen. For eksempel "ingen planter igjen", "alle planter luket", "alle planter påført glyfosat"
- Merknad: Andre ting som kan være nyttig. For eksempel naturbeskrivelse (skog, eng, landbruksareal, veikant, bekk, nær hager)

Det anbefales at alle funn av russesvalerot legges inn i www.artsobservasjoner.no.

Referanser:

Bjureke, K. 2007. Russesvalerot *Vincetoxicum rossicum* på øyene I Indre Oslofjord – fra rødliste-status til pest-status. – Blyttia 65: 76-85.

Cappuccino, N, Mackay, R. & Eisner, C. 2002. Spread of the invasive alien vine *Vincetoxicum rossicum*: Tradeoffs between seed dispersability and seed quality. – Am. Midl. Nat. 148: 263-270.

Ernst, C. E. & Cappuccino, N. 2005. The effect of an invasive alien vine, *Vincetoxicum rossicum* (Asclepiadaceae), on arthropod populations in Ontario old fields. – Biological Invasions 7:417-425.

Kristina Bjureke er universitetslektor ved Naturhistorisk Museum, Universitet i Oslo.

Dette FAGUS Fakta er sist oppdatert: 16.04.2010
Se www.fagus.no/publikasjoner for siste utgave.